

# LÁTOGATÁSOK A KÖNYVTÁRBAN

Könyvtárhasználati ismeretek  
alsó tagozatos gyerekeknek

Magyar Diafilmgyártó Vállalat  
Budapest, 1987

Könyves-Tóth Lilla művei nyomán írta:  
B. MAJKÓ KATALIN  
Fényképezte: BROCKÓ TAMÁS  
Lektorálta: SZÁSZ ILONA  
A szöveget elmondja: FARKAS ZSUZSA

Készült az Országos Széchényi Könyvtár  
Könyvtártudományi és Módszertani Központ,  
valamint a Könyvértékesítő és Könyvtárellátó Vállalat  
megbízásából.

## BEVEZETŐ

E diafilm az általános iskolai alsó tagozatos tanulókat ismerteti meg — a tantervi követelményeknek megfelelően — a könyvtárhasználati tudnivalókkal.

Négy részből áll; mindegyik tulajdonképpen egy-egy látogatás. Közülük az első az általános ismereteket — a könyvtári szolgáltatások sokféleségét, a beiratkozás módját — ismerteti. A második rész a könyvek elhelyezésére és csoportosítására fordítja a figyelmet. A harmadik a kézikönyvekkel és a hozzájuk kapcsolódó tájékoztatói lehetőségekkel, a negyedik a katalógushasználattal ismerteti meg a nézőt. Ebben a részben szó esik a raktári jelzetről is. Mivel ez könyvtáranként változik, a helyi gyakorlatot a vetítéshez kapcsolódó csoportos foglalkozás során célszerű bemutatni.

A diafilm fejezetei, részei korosztályonként külön mutathatók be, de a könyvtárosnak — az alkalomtól függően — lehetősége van több fejezet együttes vetítésére is. A vetítés során az egyes képekhez tartozó szövegek — ha nem kazettáról szóltatjuk meg őket — tetszés szerint kiegészíthetők. A film bemutatása után (vagy közben) az általa közölt ismeretek közösségi feldolgozására szintén sokféle lehetőség nyílik. Ezért az osztályok könyvtárlátogatása előtt már az iskolában érdemes bemutatni a diákat.

Végezetül: ha a diaképeket a használó bekeretezteti — és esetleg helyi vonatkozású felvételekkel kiegészíti —, céljainak megfelelően más sorrendben is vetítheti a filmet.

### 3. ELSŐ LÁTOGATÁS A KÖNYVTÁRBAN

4. Bizonyára neked is vannak könyveid otthon, de nincsen meg minden, ami érdekelne.
5. A könyvesboltban sok szép és új könyv kapható.
6. Ha pénzed van, megvásárolhatod, vagy szüleid, rokonaid, ismerőseid vehetik meg neked ajándékba az óhajtott könyvet, amely így a tied lehet.
7. A könyvtárban sok könyv van, nemcsak újak, hanem régiek is, olyanok, amelyek a boltban már elfogytak. Te is kölcsönkérheted bármelyiket.
8. Ezen a képen a gyermekeknek készült újságok és folyóiratok láthatók.
9. Közöttük megtalálhatod kedvenceidet, a Dörmögő Dömötört, a Misát, az Alfát.
10. A könyvtár hanglemezeket, kazettákat és diafilmeket is gyűjt.
11. Ha kedved van, meg is hallgathatod kedvenc meséidet.
12. A csoportos foglalkozásokon, meseórákon együtt nézzük a diafilmeket.
13. És ha játszani van kedved, játékot is találsz a könyvtárban; az egyik legjobb szórakozás a bábozás.
14. Ha mindez tetszik neked, beiratkozatsz a könyvtárba.
15. Minden olvasó igazolványt kap, amit kölcsönző-vagy olvasójegynek hívnak.

16. A kölcsönzőjegyen megnézheted, hány darab könyv van nálad és legkésőbb mikorra kell visszavinned.

17. A polcról egyedül is kiválaszthatod, amit nézegetni vagy olvasni szeretnél.

18. Az óvodások még nem ismerik a betűket, a nekik szóló képeskönyveket a könyvtárosok nagy dobozokban vagy ládáokban tartják, ezekben kedvükre turkálhatnak a kicsik.

19. Az óvodában sok verset tanultatok Weöres Sándor könyvéből. Emlékeztek rájuk? A hasonló verseskönyveket külön polcon találjátok.

20. Egy másik polcon csak meséskönyveket láthattok.

21. Minden könyvnek van írója (szerzője) és címe. Ha ezeket tudod, könnyebben megkeresheted, amit olvasni szeretnél.

22. A „tudós” könyvekből megismerheted a természetet, a gépek világát, a régi emberek életét és még sok egyebet is. E könyvek többsége a Bölcs bagoly sorozatban jelent meg.

23. A könyvek között van olyan, amely minden kérdésre válaszol. Az ilyen rövid, tömör válaszokat adó könyvet lexikonnak hívjuk.

24. A könyvtárról ezt olvashatod ebben a gyermeklexikonban: „A könyvtárban a könyvek úgy vannak elrendezve a könyvespolcon, hogy minden könyvet azonnal meg lehessen találni. Magyarország legnagyobb könyvtárában, az Országos Széchényi Könyvtárban majdnem 5 millió könyv van.”

25. Vége az első résznek.

## 26. MÁSODIK LÁTOGATÁS A KÖNYVTÁRBAN

27. A rengeteg könyv is csak könyvhalmoz, ha rendezetlen.

28. A könyvek sokfélék. Lehetnek kicsik és nagyok, lehet bennük sok színes kép is, de ennél sokkal fontosabb a tartalmuk, az, hogy miről szólnak.

29. A könyvtárban tartalmuk szerint rendezik el a könyveket. Az olvasónak jól látható táblák és választók segítenek az eligazodásban.

30. Ezek mind kedves, szórakoztató olvasmányok. A mesék és a versek a képzelet birodalmába repítik az olvasót.

31. A verseket, meséket és a regényeket együtt szépirodalomnak nevezzük.

32. Másik csoportba tartoznak a természetről, ...

33. ...a technika érdekességeiről, ...

34. ...a művészetről és más ismeretekről, tudnivalókról szóló könyvek.

35. Ezeket a sokféle tudnivalóval teli könyveket ismeretterjesztő műveknek hívjuk.

36. Ismételjük meg, hogy a könyveknek milyen csoportjai vannak:

### A KÖNYVEK VILÁGA

Szépirodalom

— Versek

— Mesék

— Regények ...

Ismeretterjesztő könyvek

— Természettudományok

— Technika

— Művészetek ...

Az így csoportosított könyvek külön-külön polcokra kerülnek az írók vezetéknevének abc-rendjében.

37. Keressük meg együtt Benedek Elek Többsincs királyfi című meséskönyvét a mesepolcon.

38. A B betűnél találjuk Benedek Elek könyveit, köztük is figyelembe kell venni a kereséskor.

39. Ha több író nevének kezdőbetűje azonos, a könyvtári abc szabályai szerint a második, a harmadik betűt is figyelembe kell venni a kereséskor.

40. Nézzük meg együtt a mesevonatot!

41. Vannak olyan könyvek, amelyeket több író írt. Ilyenkor a cím kezdőbetűje szerint kell keresned a könyvet, de az „a”, „az” névelőt nem szabad figyelembe venni.

42. Az ismeretterjesztő könyveket tartalmuk szerint csoportosítják a könyvtárosok. A hasonló tartalmúak egy helyre kerülnek a polcokon.

43. Többet is szeretnél megtudni a könyvtárról? Olvasd el a képen látható könyvet. Jól szórakozol majd, és sok mindent megtudsz belőle.

44. Vége a második résznek.

#### 45. HARMADIK LÁTOGATÁS A KÖNYVTÁRBAN

46. Mit jelent az, hogy „agyafúrt”? Miért mennek a libák libasorban? Melyik a világ legnagyobb állata? Miért repül a repülőgép?

47. Az ilyen és ehhez hasonló kérdésekre — az előbb látott könyveken kívül — a választ az úgynevezett kézikönyvekben találjátok meg. Ezek röviden és világosan szólnak mindenről, amit az ember megismert vagy felfedezett. Az ilyen könyveket nem olvassuk végig, csak azt nézzük meg bennük, amire kíváncsiak vagyunk.

48. Az Ablak—Zsiráf képes lexikont már ismeritek. Keressük meg együtt, hogy mit ír a rakétáról.

49. Amit a lexikon a rakétáról írt, a szócikk tartalma. A lexikon szócikkeinek első szavát címszónak hívjuk. A címszót a nyomda vastag betűvel emeli ki.

50. A lexikonban a szócikkek a címszavak betűrendjében (abc-rendjében) következnek egymás után. Ha az első betű azonos, a címszó második, harmadik vagy akár negyedik, ötödik betűje dönti el a sorrendet.

51. A lexikon tehát a szócikkek összessége; a Kislexikon például több ezer szócikket tartalmaz.

52. A lexikonban különböző jeleket és rövidítéseket használnak. A jelek és rövidítések jegyzékét a könyv elején találhatjátok meg.

53. A hullámvonal a címszót helyettesíti a szövegben, tehát a képen látottakat így kell olvasni: „Fa: (első jelentése: növény) élő fa, többéves növény, jellemzője a fatörzs, melynek folytatása a főtengely irányában a sudárág. Koronája lomblevelekből (lombkoronás fa) vagy tűlevelekből (tűlevelű fa) áll. A lomblevelek éghajlatunkon időnként teljesen lehullanak, a tűlevelek



váltása fokozatos (örökzöld fa). Hosszú életűek, az amerikai mammutfenyők elérik a 4 ezer évet is. A törzs vastagsága a kortól függ.”

54. Ez a nyíl az utaló. Azt jelzi, hogy ebben a lexikonban a fenyvesekről a „tűlevelű erdők” címszónál olvashattok.

55. A mai lexikonok az enciklopédiákból fejlődtek ki. Ezek eredeti formájukban nem betűrendbe sorolt szócikkekben, hanem összefoglaló fejezetekben foglalkoztak tárgyukkal, ma azonban általában az enciklopédiák is betűrendbe sorolt szócikkeket tartalmaznak.

56. Mivel a képes gyermekenciklopédia a régi értelemben vett enciklopédiák közé tartozik, ha a benne szereplő személyekről, tárgyakról, fogalmakról bővebben kívánsz tájékozódni, a könyv végén levő mutatót kell segítségül hívnod.

57. Ha például a madarokról akartok olvasni, keressétek meg a „madarak” szót. A mellette levő számok azt mutatják, hogy ebben a könyvben a madarokról a 74—81., a 98. és a 113. oldalon írtak.

58. Az itt látható kézikönyvek mindegyike szótár.

59. A Magyar értelmező kéziszótárban minden magyar szó megtalálható. Ennek a szótárnak a címszavai egy szónak több jelentését is felsorolják.

60. Előfordul, hogy magyar szövegekben egy-egy idegen nyelvű szóval találkozol. Ezek jelentését az Idegen szavak szótárában keresd meg.

61. Ha nem tudod, hogyan kell írni valamit, nézd meg A magyar helyesírás szabályai című könyvben. A lexikonból megismert jelek a szótárakban is megtalálhatók. Mielőtt használsz ezeket a könyveket, alaposan tanulmányozd a jelek és rövidítések jegyzékét!

62. Válaszolhat-e egyetlen könyv valamennyi kérdésünkre? Tegyéél próbát! Gyakran nem elégedhetünk meg egyetlen könyv megállapításaival, mindig keresünk meg azokat, amelyek a legjobban segítenek kérdéseink tisztázásában.

63. Vége a harmadik résznek.

#### 64. NEGYEDIK LÁTOGATÁS A KÖNYVTÁRBAN

65. A könyvtárban a könyvek, a folyóiratok, a diafilmek, a hanglemezek meghatározott rendben sorakoznak a polcokon, a tárlókon.

66. A katalógusok segítenek abban, hogy a keresett könyvet könnyebben megtaláld.

67. Sokféle katalógus van, most a betűrendessel ismerkedünk meg. A betűrendes katalógus a könyvtár valamennyi könyvét felsorolja, szerzőjük, esetleg címük abc-sorrendjében.

68. Ezt a könyvet a tanító néni ajánlotta olvasásra. Azt szeretnénk megtudni, megvan-e a könyvtárban és hol találjuk meg.

69. A betűrendes katalógusban úgy kell keresni, mint a lexikonban vagy a szótárban. A könyvek legfontosabb

adatait tartalmazó cédulák az írók neve szerinti betűrendben sorakoznak a fiókokban.

70. Fekete István könyveit tehát az F betűvel jelölt fiókban keressük. Nem nehéz megtalálni, elválasztó kartonok, az úgynevezett osztólapok segítik a keresést.

71. Egy-egy író valamennyi könyvének céduláit egy helyen találod meg a katalógusban. Ezekből megtudhatod, hogy milyen művei vannak meg a könyvtárban, tehát kedvenc íródtól mit olvashatsz még.

72. Mit olvashatsz le a katalóguscéduláról? Megállapíthatod, hogy a könyvet ki írta, mi a könyv címe, mely városban melyik kiadó jelentette meg és melyik évben.

73. A katalóguscédula még más adatokat is tartalmaz, de a könyv megtalálásához a legfontosabb a raktári jelzet. Ez a rendszerint a cédula bal felső sarkában található betű és szám igazítja útba az olvasót, hogy a polcon hol találja meg a könyvet.

74. Ha csak a könyv címét ismered, a katalógusból megtudhatod, hogy ki írta. Ha a cím névelővel kezdődik, az „a”, „az” névelőt nem vesszük figyelembe. Most tehát a K betűs fiókban keressünk!

75. Ezt a könyvet is Fekete István írta. Ugyanaz a raktári jelzete, mint a Tüskevárnak. Mindkettő ugyanazon a polcon található.

76. A katalógusból a magyar és a külföldi szerzők művei egyaránt kikereshetők. A keresésnél arra kell ügyelni, hogy a külföldi írók nevében a keresztnév ál-

talában megelőzi a családnevet.

A katalógus segítségével tehát könnyen megtalálhatjuk azt a könyvet, amit szeretnénk kikölcsönözni. Máskor is használd bátran!

77. Ha valamit mégsem találsz, vagy bármilyen egyéb kérésed, kérdésed van, szívesen segít a könyvtáros. Ezzel a könyvtári sétánk végére értünk.

Vár a KÖNYVTÁR!